

ЕТИКА ВІДНОСИН З ПРИРОДОЮ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК

О.Л. Пруцакова
Н.А. Пустовіт
А.О. Логінова
Г.П. Тарасюк

373.5:502:179(079.8)

УДК 373.5.015.31.379.8.015.31]:502/504

П 85

E 88 Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах
комісією з біології, екології та природознавства Науково-методичної ради
з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист Інституту модернізації змісту освіти №221/12-Г-968 від 27.09.2019 р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту проблем виховання
НАПН України (протокол № 7 від 27 червня 2019 р.)

Рецензенти:

Лазебна О. М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри екології
НПУ ім. М. П. Драгоманова;

Рейпольська О. Д., кандидат педагогічних наук, доцент, зав. лабораторії
дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

Авторський колектив:

Прудакова О. Л. (с. 14-33; с. 135-166);

Пустовіт Н. А. (с. 87-135);

Логінова А. О. (с. 34-85);

Тарасюк Г. П. (с. 8-14).

544543

П 85 Етика відносин з природою: навчально-методичний посібник
/ О. Прудакова, Н. Пустовіт, А. Логінова, Г. Таракюк. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. – 180 с.

ISBN 978-966-189-475-3

У посібнику представлено комплекс змісту, форм і методів гармонізації відносин школярів з природою із врахуванням етичних аспектів взаємодії з довкіллям. Навчально-методичний посібник входить до складу навчально-методичного комплекту «Етика відносин з природою» і побудований згідно з навчальною програмою курсу за вибором для 7-8 класів. Зміст навчально-методичного посібника транслює в освітній простір Цілі сталого розвитку, що є дороговказом для суспільних процесів до 2030 р. Посібник акцентує увагу на екологічних Цілях та таких, до яких учні особисто причетні: змінах клімату, сталому споживанні. Посібник демонструє кейсовий підхід до вивчення екологічних проблем. Кожний кейс містить необхідні матеріали для роботи з учнями 7-8 класів. Застосування форм і методів презентації змісту сприятиме формуванню в учнів екологічної компетентності і рис особистості екоцентричного типу.

Навчально-методичний посібник призначений для вчителів, класних керівників, педагогів закладів позашкільної освіти, педагогів-організаторів, возможних і тих, хто цікавиться проблемами збереження довкілля.

УДК 373.5.015.31.379.8.015.31]:502/504

© Інститут проблем виховання, 2019
© ТОВ «Імекс-ЛТД», 2019

ЗМІСТ

ДО ЧИТАЧІВ	6
ВСТУП.....	8
Що таке екологічна етика і відносини з природою.....	8
ЯК МИ ПРАЦЮЄМО З ПОСІБНИКОМ	14
Як ми працюємо з кейсами.....	14
Як ми приймаємо рішення?.....	16
Як ми робимо вибір у ситуаціях?	18
Як ми дискутуємо.....	20
Як ми утворюємо групи	24
Як ми працюємо у малих групах	26
Як ми граємо у рольові ігри-експромт	27
Як ми пишемо графічний диктант	28
Як ми граємо в ЕКОЛОТО	31
Як ми використовуємо QR-коди.....	33
ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	35
Квест «Цілі сталого розвитку».....	35
Ціль 1. Подолання бідності у всіх її формах і усюди.....	38
Ціль 2. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства	41
Ціль 3. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччу для всіх у будь-якому віці	45
Ціль 4. Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх	47
Ціль 5. Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток	50
Ціль 6. Забезпечення наявності і раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх.....	53
Ціль 7. Забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх	59

Ціль 8. Сприяння поступальному, всеохоплюючому та	
сталому економічному зростанню, повній і продуктивній	
зайнятості та гідній праці для всіх.....	63
Ціль 9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння	
всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям	68
Ціль 10. Скорочення нерівності всередині країн і між	
ними.....	72
Ціль 11. Забезпечення відкритості, безпеки,	
життєстійкості й екологічної стійкості міст	
і населених пунктів	75
Ціль 12. Забезпечення переходу до раціональних моделей	
споживання і виробництва	78
Ціль 13. Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі	
zmіною клімату та його наслідками	80
Ціль 14. Збереження та раціональне використання океанів,	
морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку..	82
Ціль 15. Захист та відновлення екосистеми суші та	
сприяння їх раціональному використанню, раціональне	
лісокористування, боротьба з опустелюванням,	
припинення і повернення назад процесу деградації земель	
та зупинка процесу втрати біорізноманіття.....	86
Ціль 16. Сприяння побудові миролюбного й відкритого	
суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення	
доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних,	
підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на	
всіх рівнях	90
Ціль 17. Зміцнення засобів здійснення й активізація	
роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах	
сталого розвитку.....	92
 ЦІЛЬ 12. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРЕХОДУ ДО РАЦІОНАЛЬНИХ	
МОДЕЛЕЙ СПОЖИВАННЯ І ВИРОБНИЦТВА.....	94
Як ми споживаємо енергію	94
Як ми споживаємо і чим забруднююємо воду	105
Сміття як результат нашого споживання.....	110
Методики роботи з учнями з вивчення споживання:	122

ЦЛЬ 13. ВЖИТТЯ НЕОБХІДНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО БОРОТЬБИ ЗІ ЗМІНОЮ КЛІМАТУ ТА ЙОГО НАСЛІДКАМИ.....	143
Що таке «зміни клімату»?	143
Наслідки змін клімату	150
Як проявляються зміни клімату в Україні?	155
Як можна уповільнити зміни клімату?.....	156
Методики вивчення змін клімату	160
ЛІТЕРАТУРА.....	176